

Powstanie Wielkopolskie

<https://pw.ipn.gov.pl/pwi/form/r589954138,ZAK-Stefan.html>
18.04.2024, 13:53

ŻAK Stefan

Osoba

ŻAK Stefan

Urodzony

brak danych ur.

Zmarł

zm. po 1927 r.

Opis

nauczyciel, działacz niepodległościowy, organizator powstania w Gnieźnie. Uczył się w gimnazjum gnieźnieńskim, z którego został usunięty za postawę narodową.

Po wybuchu I wojny światowej został powołany do wojska. Po odniesieniu trwałej kontuzji został inwalidą wojennych, chodząc o kulach. Został prezesem Towarzystwa Inwalidów i Byłych Wojskowych. W XII 1917 r. zwołał regionalny zjazd tego Towarzystwa w Gnieźnie. W III 1918 r. odpowiadał przed sądem wojskowym za prowadzenie tych obrad w języku polskim. Zdołał się jednak obronić i od tej pory działać jawnie. Był jednym z organizatorów Polskiej Organizacji Wojskowej Zaboru Pruskiego w Gnieźnie.

Zaprzysiężony 27 X 1918 miał pseudonim Juliusz Wierny. Od 13 XI był zastępcą sekretarza Rady Robotniczej, w której reprezentował lewe skrzydło. Zajmował się sprawami polonizacji gnieźnieńskich szkół. Wybrany do Miejskiej Rady Ludowej. Był w komisji do kontroli urzędu miasta (magistrackiego). Był również członkiem Wydziału Wykonawczego RR-Ż, usiłując utworzyć w mieście Straż Ludową. Przybyły do Gniezna późnym popołudniem 28 XII sierż. Piotr Walczak, jako emisariusz poznańskiej Rady Żołnierskiej, był mocno wspierany przez Ż. w rozmowach z kierownictwem działaczy polskich na rzecz rozpoczęcia powstania. Następnie bardzo czynny w zdobyciu koszar piechoty, a ok. północy doprowadził z Walczakiem do całkowitego przejęcia koszar dragonów. Na nadzwyczajnym posiedzeniu 29 XII 1918 z Rady Robotniczej i Miejskiej Rady Ludowej wyłoniono komitet wykonawczy, do którego wszedł też Ż. Bardzo krytyczny wobec poczynań Naczelnej Rady Ludowej. W drugiej dekadzie I 1919 r. wraz ze Stefanem Szymczakiem i Jakubem Lewandowskim przebywał w Warszawie. Delegacja została przyjęta 13 I przez Naczelnika Państwa J. Piłsudskiego, premiera Jędrzeja Moraczewskiego i innych przedstawicieli władz warszawskich. Rozmowy dotyczyły stosunku Komisariatu NRL do władz warszawskich, kandydatury gen. J. Dowbor-Muśnickiego na głównodowodzącego powstaniem, pomocy wojska polskiego dla powstania i pomocy finansowej z Poznańskiego. O przebiegu rozmów poinformowano Komisariat NRL i MRL w Gnieźnie, powodując niezadowolenie polityków narodowodemokratycznych.

W okresie międzywojennym Ż. był radnym miejskim z listy Ludu Pracy w kadencji 1921-1925, a w kadencji 1925 - 1929 był II sekretarzem z Obozu Pracy (propiłsudczykowski). Członek Rady Naczelnej Polskiej Partii Socjalistycznej. Po

przewrocie majowym utworzył w mieście Związek Naprawiaczy Rzeczypospolitej, w nast. latach zaangażowany w rozbudowę struktur BBWR. W 1927 r. wszedł skład Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa Jedności Ludowej i Wyzwolenia. Dalsze jego losy są nieznane.

Bibliografia

E. Urbaniak, Żak Stefan, (w:) J. Karwat, Ziemia Gnieźnieńska w Powstaniu Wielkopolskim 1918/1919. Wybrane aspekty z perspektywy 100 lat, red. G. Musidlak, Gniezno 2018, s. 271-272

Autor wpisu

Janusz Karwat Elżbieta Urbaniak